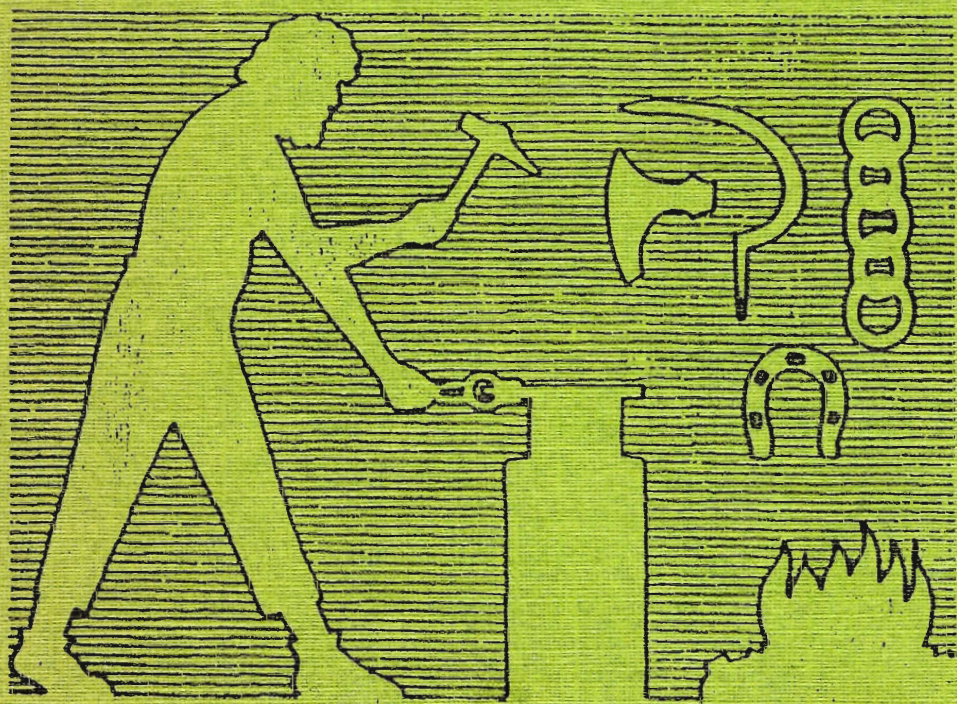

muinais- tutkija

SUOMEN ARKEOLOGISEN SEURAN TIEDOTUS-
LEHTI 3/1988

muinaistutkija

3 /1988

SISÄLLYS

ARKEOLOGIAN PÄIVÄ KURALAN KOEVERSTAASSA 9.9.	2
MIKÄ ON KURALAN KOKEILUVERSTAS? - Ikäheimo	3
NAPAPIIRIN ARKEOLOGIAA - Kotivuori	6
ARKEOLOGISEN SEURAN LOGOEHDOTUKSET	8
ARKEOLOGISEN KOKOELMAN ALKU SATAKUNNAN MUSEOSSA - Rätty	10
ARKEOLOGISIA KENTTÄTÖITÄ KAINUUN MUSEOSSA - MUINAISTUTKIJA KAIVOSSA - Suominen	13
KESKI-SUOMEN MUSEON ARKEOLOGISET KENTTÄ- TYÖT 1988 - Vilkuna	16
SAVONLINNAN MAAKUNTAMUSEON ARKEOLOGISTA TOI- MINTAA 1988 - Lehtinen	19
VILHELM VALLOITTAJA JA KORINTTILAINEN VAASI- mieleen- painumia ARCHAEOOMETRY 88 Symposiumista - Matiskainen	21

* * *

Toimitus:

Ulla Lähdesmäki, Turun yliopisto, Arkeologian osasto,
Henrikinkatu 2, 20500 Turku.

Anne Vikkula, Museovirasto, PL 913, 00101 Helsinki.

Lauri Pohjakallio, vastaava toimittaja, Lounais-Hämeen
museum, Wahreninkatu 12, 30100 Forssa.

Ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Painos 100 kpl.

ISSN 0761-6790

Turun yliopiston offsetmonistamo

ARKEOLOGIAN PÄIVÄ TURUN KURALAN KOEVERSTAASSA 9.9.1988.

- 10.30 Tulokahvit kokeiluverstaassa ja museotoimenjohtajan tervetuliaissanat.
- 11.45-12.30 Markku Ikäheimo: Kuralan kylämäen ja kokeiluverstaan esittely.
- 12.45-13.45 Ruokailu Ravattulassa (omakustanne 20-60 mk).
- 14.15-15.00 Janne Vilkuna: "Kokemuksia esihistoriallisten esineitten käyttökokeista".
- 15.15-16.00 Kari Lehtilä/ Annmaj Forsman: "Havaintoja lampaiden laiduntamisen vaikutuksesta kasvistoon".
- 16.15-17.00 Anne Vikkula: "Eräitten kivikautisten liesityyppien ominaisuuksista".

ESITELMIEN JÄLKEEN ON ARKEOLOGISEN SEURAN KOKOUS KOKEILUVERSTAAN TILOISSA.

Päivän aikana on työkohteissa työn esittelijöitä ja toimintaa (mm. seppä).

Noin klo 18.30 alkaen grillijuhlat. Tarjolla on ainakin LS0:n makkaraa ja Kuralan vuosikertaviiniä (-88). Pitkämattalaisilla tai väsähtävillä on mahdollisuus yöpyä korvauksetta.

TIEDUSTELUIHIN VASTAA HELJÄ BRUSILA PUH. 921 - 303300.

TERVETULOA

Markku Ikäheimo

Mikä on Kuralan Kylämäen kokeiluverstas ?

Monet erityisesti 70-luvulla opiskelleet arkeologit tietävät vallan hyvin missä Kuralan kylämäki sijaitsee. Kuralan kylämäen muinaismuistoalueen syntyä rauhoituspäätöksineen voitaneen hyvällä syyllä pitää harvinaisena muinaissuojelun voittona. Poikkeuksellista on suoja-alueen suuri koko, n. 12 ha ja se ettei aluetta jouduttu lunastamaan valtiolle. Suuri ansio rauhoituspäätöksensä syntymisessä kuuluu arkeologian opiskelijoiden yhdistykselle Fibulalle ja Vareelle, tietenkään unohtamatta museovirastoa, jonka esittämässä muodossa rauhoituspäätös aikaansaatiin. Rauhoituspäätöksen jälkeen esittivät Turun kaupungin virkamiehet oikeutetun kysymyksen: Mitä tehdä suurella maa-alueella, jolle rauhoituspäätöksen mukaan ei monien mielestä voinut tehdä mitään? Tähän kysymykseen sai Turun maakuntamuseo antaa vastauksen. Vuoden 1984 keväällä valmistui suunnitelma, jonka kannessa oli komealta kalskahtava "ELÄVÄN HISTORIAN KYLÄ, Kuralan kylämäen käyttö- ja kunnostussuunnitelma". Kylämäestä oli määrä tehdä "historia-tieteiden tutkijoiden temmellyskenttä", joka samalla toimisi nähtävyytenä ja välittäisi erityisesti kaupunkilaisille tuokiokuvia menneitten aikojen maalaiselämästä. Monien suureksi hämmästykseksi Turun kaupunki, mainoskieltä käyttääkseni, nielaisi koukun, ja vuonna 1987 päästiin suunnitelmia toteuttamaan, vieläpä suhteellisen mukavalla budjetilla. Alusta asti on arkeologialla ja erityisesti kokeellisella arkeologialla ollut keskeinen rooli suunnitelmissa. Niinpä ei olekaan ihme, että ensimmäisenä yleisölle avattava rakennus on nimeltään kokeiluverstas. Verstas ja osa kylämäen alueesta on avoimena yleisölle Turun asuntomessujen ajan, eli 14.7.-14.8. Tätä kirjoitettaessa (30.6.) tuntuu ilmeiseltä, että aivan ensimmäisinä aukiolopäivinä ei kokeiluverstasta saada täysin toimivaan kuntoon.

Kokeiluverstas on rakennettu Iso-Raasin 1920-luvun tiilina-
vettaan. Navetan muutos- ja korjaustyöt voitiin käynnistää

vasta tämän vuoden helmikuussa. Sen käyttötarkoitus siis muuttuu täysin alkuperäisestä. Välttämättömät LVI-työt sekä muut uudet rakenteet on kuitenkin tehty siten, että varsin paljon navetan alkuperäisestä rakenteesta on saatu säilymään. Ulkoisesti entinen navetta ei sanottavasti eroa 20-luvun a-sustaan. Kokeiluverstaan kokonaispinta-ala on reilut 500 m². Verstaassa voidaan tutkia ja kokeilla sepän töitä ja metalliteknologiaa, puuntyöstötekniikkaa, keramiikan ja tekstiilien tai vaikkapa nahkaesineiden valmistamista. Lisäksi rakennuksessa on luento- ja muuta yleisötilaa, toimisto ja pienehkö laboratorio. Kokeiluverstaassa ei yritetäkään luoda vaikutelmaa mistään muinaispajasta tai keskiajan ruukkumaakarin työverstaasta. Tarkoituksena on ollut luoda tekniset edellytykset erilaisten kokeiden suorittamiseen. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, etteikö Kuralassa voitaisi kokeilla esimerkiksi saviastioiden alkukantaisia polttomenetelmiä (saviverstaassa on vastusuuni), sillä tämäntapaisia kokeiluja varten on kylmään alueesta varattu sen eteläinen rinne ja alueita metsästä.

Tänä kesänä toiminta kokeiluverstaassa on pitkälti esittelyluonteista sijoittuen ajallisesti rautakauteen ja varhaiseen keskiaikaan. Saviverstaassa esitellään saviastioiden valmistus- ja käyttötapojen muutosta rautakauden ja keskiajan taitteessa. Kuten tiedämme ajankohtaan sattuu voimakas murros saviastiatraditiossa. Tieteellisenä asiantuntijana on Aki Pihlman ja teknisenä asiantuntijana keramiikkataiteilija Ritva Ahonen. Puutyöverstaassa selvitetään ns. yhdistelmäjousojen rakentamiseen liittyviä yksityiskohtia. Lähemmän tutkiskelun kohteena on Paltamon Lumisuon jousi. Tieteellisenä asiantuntijana on Torsten Edgren ja teknisenä toteuttajana arkeologian opiskelija Jouko Pukkila, joka on saanut kyseisen työn seminaarityönsä aiheeksi.

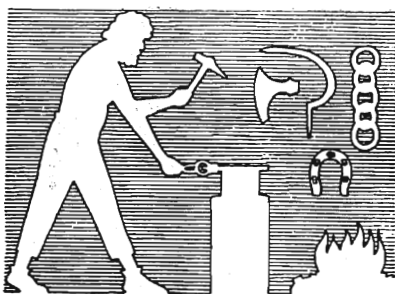
Tekstiiliverstaassa perehdytään muinaispukujen valmistustekniikkaan. Tieteellisinä asiantuntijoina ovat Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander ja Leena Tomanterä sekä teknisinä toteuttajina lehtori Greta Stenberg ja konservattoriapulainen Ro-

semarie Wiik.

Pajassa esitellään ja kokeillaan erilaisia taontatekniikoita ja mm. langan vetoa. Työn kohteena ovat mm. rautakautiset keihäänkärjet. Tieteellisenä asiantuntijana on Sirkku Pihlman ja teknisenä asiantuntijana seppämestari Erkki Honkanen. Ainakin osa työruoritteista taltioidaan videonauhalle. Kokeellisen tutkimuksen ideana Elävän historian kylässä tulee olemaan se, että paikka ja tilat tulevat olemaan kaikkien tutkijoiden käytössä, eli Simo Salmisen sanoin: "kaikki joukolla jättä särkeämään".

Arkeologisen seuran syyskokous ja arkeologian päivä pidetään 9.9. kokeiluverstaan tiloissa. Päivän aikana voivat fibulaiset ja varelaiset verestää vanhoja muistoja ja tutustua kylän alueeseen laajemmaltikin. Pitkämatalaiset tai muuten väsyneet voivat yöpyä lievän askeettisissa oloissa, mutta korvauksetta. Arkeologian päivänä ovat lupautuneet esitelmöimään mm. Janne Vilkuna, joka kuten tiedämme ei ole tyytynyt ihailemaan muinaiskaluja vitriinissä, sekä Anne Vikkula, jota ovat kiehtoneet kivikauden liedet. Onko naisen paikka siis edelleenkin lieden vierellä?

Tarkemman "kisaohjelman" saatte erikseen. Siinä on tietoja ilmoittautumisesta yms. Tätä kirjoitettaessa seinän takana muhii Kuralan raparperista valmistuva viini. Se on tarjoiluvalmista syyskuun 9. Tervetuloa.

Hannu Kotivuori

NAPAPIIRIN ARKEOLOGIAA

Haparoivat ensiaskeleensa kohti organisoitua maakunnallista arkeologiaa astahteleva toiminta viettää Lapin maakuntamuseoon sijoittuneen tutkijan osalta yksivuotispäiviään. Askaaret Rovaniemellä alkoivat reviiirin raivauksella ja aineiston kokoamisella, joka tällähavaa näyttää jo suurin osin tyydyttävältä. Näin valmius eri tahojen kasvavaa paikallistakin tiedontarvetta palvelevaksi toimipisteeksi on yksinkertaisimmassa muodossa luotu. Niin museon, julkisen sanan, eri viranomaistahojen kuin tämän maanäären syvien rivienkin edustajien vastaanotto "uuden" marginaalisektorin vaikutukselle on ollut ilmeisesti perifeerisille alueille ominaisen utelias. Yli sadan aktiivisen tai uinuvan, Lapin esihistoriaan pureutuvan tutkimuskauden aineistosaalis on edelleen luvalla sanoen pääosin syvällisempiin sfääreihin matkaavan tutkimuksen kannalta järjestelemätöntä, puutteellista ja vanhentunutta - monista kiistämättä loistokkaistakin osa-alueistaan huolimatta.

Tartuin osaltani haasteeseen pyrkimällä paikallisten instanssien myöntämien matka-avustusten turvin kuntakohtaisten ja rajatumpien alueiden uus- ja täydennysinventointeihin. Tämä yhdelle tutkijalle lähes ainoa ja ensimmäiseksi haarukoituva kenttätyön muoto on paitsi lähtökohdat huomioiden tuiki tarpeellinen, myös oivallinen tapa lähestyä paikallisia tahoja ja aineiston alkuperää. Rovaniemen maalaiskunnan avustuksella on kohteiden (nykyisin yhteensä noin 515) kartoitus meneillään Ounasjoen varressa ja arviolta noin 70% paikallistettavista muinaisjäänöksistä on joutunut jo arkeologiseen syyniin. Aikaisemmin tuntemattomia, lähinnä kivikautisia asuinpaikkoja, on paljastunut noin 50-60 kohdetta (noin 15 jo kuluvan alkukesän aikana). Vastaavasti lukuisia (arviolta 30-40%) kohteita varhaisemmin tunnetuista on rakentamisen ym. maankamaran kajoamisen myötä menetetty täysin tai rap-

peutuvat nyt pahoin vaurioituneina. Tuhoja on tapahtunut aina näihin päiviin asti, sillä viranomaistahotkaan eivät harvoja poikkeuksia lukuunottamatta ole muinaisjäännöksistä tietoisia. Toisaalta tiedottaminen museoviraston taholta edellyttää lähinnä 30-vuotiaan ja hajanaisesti kootun tiedon pohjalta yliluonnollisia kykyjä tai erityisen harkittua sananvalintaa. Ainakin näiltä osin tilanne on muodostunut lohdullisemmaksi ja tukee arkeologien kollektiivisia ponnistuksia relevantin tutkimusaineiston kokoamiseksi.

Pienempiä inventointi- ja tarkastustöitä - monet museovirastosta välitettyjä - on jo suoritettu Etu-Lapin kunnissa. Toimintakaava on ollut omiaan vähentämään museoviraston paineita - ei vähiten henkilökunnan puutteen vuoksi - lisääntyvän lausuntoruuhkan helpottamiseksi. Alkukesän kuluessa olen jatkanut jo vuonna 1985 Lapin Seutukaavaliiton varoin aloittamaani Tervolan kunnan inventointia ja kertomus on nyt 15 kivikautiseksi todettavaa asuinpaikkaa laajempi. Kaikkiaan tämä muinaisen Kemijokisuun tuntumassa olleita, nykyisin usein eitäisiä ja suomaiden saartamia kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan noin 70. Etenkin osa vuoden 1985 uusista kohteista (noin 35) on satoine kodansijapainanteineen kilometrien mittaisia ja voimakkaan metsäaurausinnostuksen vuoksi täysin lainsuojatonta asuinpaikkaketjua. Perustutkimuksen keskeneräisyyden vuoksi ei ole toistaiseksi ollut käytettävissä etenkin kvantitatiivisessä mielessä kattavaa kohdeaineistoa Kemijoen alajuoksun muinaisuudesta. Mm. asuinuoppaketjut, tavallisesti noin 8-10 painannetta kussakin ryhmässä, antavat konkreettista pureskeltavaa allekirjoittaneelle myös kivikauden "yhteisöllistä" elämää pohdiskelevaan tutkimukseen. Tällähaavaa nämä kombinaatit lienevät, jopa eurooppalaisessa mittakaavassa merkittävää luokkaa - etenkin koko Pohjanlahden rannikkoseudun vastaavat ilmentymät mukaanlukien.

Tutkimustoiminnassa täällä Pohjan perukoilla tapahtuu uusilakin rintamalla paljon. Omalla kontollani ovat myös paikal-

liset ns. velvoitetyöllistämistyöt, jotka saavat lisäpotkua kaivauksesta Rovaniemen Viirinkankaalla. Seuraavaksi on vuorossa museoviraston delegoimaa Ylläsalueen inventointia jne. Toiminta ei ole siis kaatumassa työpulaan, mutta kylläkin "kauan kaivattuun" museolakiin. Se ei suoranaisesti edellytä maakunnallisen museaalisen tutkimustoiminnan tyrehtyttämistä, vaikka luokin sille valtionosuuden jakoperusteiden (säästön?) muutoksin oivalliset edellytykset. Näillä leveyksillä keskiyön aurinko vaihtuu kyllä kaamokseen muutenkin, eivätkä edes virkamiehet ole kykeneviä sammuttamaan monien sinnikkäiden arkeologien Lapin kairoihin samoilevaa tutkimusintoa.

* * *

ARKEOLOGISEN SEURAN LOGOEHDOTUKSET

Lehtemme edellisessä numerossa luvattiin julkistaa tähän mennessä saadut logoehdotukset. Ne ovat nähtävillä viereisellä sivulla. Kunkin ehdotuksen vieressä on laatijan nimimerkki. - Alkupreäisen kilpailujulistuksen mukaan seuran hallitukselle piti toimittaa selvitykset siitä, miten logoa käytetään eri yhteyksissä: leimassa, kirjepaperissa, kuoressa jne. Näitä vaihtoehtoja ei tässä ole syytä esitellä, eikä niitä ole mukana kaikissa ehdotuksissa. Asia on kuitenkin niin, että seuran hallitus voi parhaan ehdotelman pohjalta teettää haluamansa mukaiset lopputulokset. Tekstiasu ja kirjasimet voidaan valita suoraan kirjapainojen tarjonnasta.

Seuran hallitus ottaa syksyllä kantaa näihin ehdotuksiin. Olisi suotavaa, että myös jäsenistön mielipide kuuluisi. Ottakaa siis yhteys hallituksen jäseniin ja vaikuttakaa heidän välityksellään niin, että seurallamme olisi sitten mahdollisimman monen mielestä asiallinen LOGO.

* * *

Meripihka

Maanantai

2m x 2m = 4m²

Jouko Rätty

ARKEOLOGISEN KOKOELMAN ALKU SATAKUNNAN MUSEOSSA

Yksi laajimmista ja havainnollisimmista arkeologisista näyttelyistä maassamme löytynee Satakunnan museosta Porissa. Monet ovat ihmetelleet näyttelyn ja museon arkeologisten kokoelmien laajuutta, ovathan näyttelyn kaikki esineetkin museon omista kokoelmista peräisin - ainakin vielä toistaiseksi. Kun tämä maamme ja etenkin Satakunnan menneisyyttä kuvaava näyttely valmistui 10 vuotta sitten professori Unto Salon käsikirjoituksen pohjalta, kerrottakoon seuraavassa Satakunnan museon arkeologisten kokoelmien synnyn alkuvaiheista. Se on samalla tarina Satakunnan museon alusta.

Viime toukokuussa 100-vuotista toimintaansa juhlineen Satakunnan museon synty oli sidoksissa vuonna 1852 palaneen Porin kaupungin henkisen elämän elpymiseen 1870-luvulla, mutta ennen kaikkea suomenkielisen sivistyneistön nousuun 1880-luvulla. Suomenkielinen tyttökoulu aloitti toimintansa 1880 ja suomalainen alkeiskoulu perustettiin 1883. Samana vuonna perustettiin myös Suomalainen Seura, jonka jäsenistöstä moni liittyi Helsingissä 1870 perustetun Suomen Muinaismuistoyhdistyksen jäseneksi. Varsin pian Suomalaisen Seuran piirissä iti ajatus oman alueellisen museon aikaansaamisesta ja perustamisesta. Satakunnan museo perustettiin 1888 ja se siirtyi seuralta Porin kaupungille 1899.

Suomalainen museotoiminta, kuten esihistoriallinen harrastuskin on ollut riippuvainen melko pienen ihmisjoukon aktiivisuudesta ja syvästä kiinnostuksesta. Suomalaisella Seuralla oli onni saada piiriinsä tällaisia ihmisiä. Seuran museotoimikunnan puheenjohtajana lähes alusta alkaen ollut opettaja, maisteri F.I. Färling (1846-1904) toimi myös Satakunnan museon ensimmäisenä hoitajana. Hän oli innokas kotiseutumies ja kuului perustajajäsenenä Suomen Muinaismuistoyhdistykseen. Ennen Poriin tuloaan hän oli toiminut myös ylimääräisenä amanuenssina Ylipiston Historiallis-Etnografisessa museossa v. 1872.

Satakunnan museon sieluna ja ensimmäisenä varsinaisena esi-
neiden kerääjänä kunnostautui kuitenkin opettaja Matti Kaup-
pinen (1843-1936). Hänestä tuli Färlingin jälkeen museon pit-
käaikaisin hoitaja. Kauppinen syntyi Saarijärvellä Keski-
Suomessa. Hän kävi jyvaskylän seminaarin valmistuen kansakou-
lunopettajaksi 1869. Porissa hän toimi opettajana 1874-1915.

Varsinainen leipätyö ei riittänyt Matti Kauppiselle, vanhana-
poikana hän ehti ja halusi paneutua kansansivistystyöhön ja
raittiustyöhön täydellä innolla. Porin kansankirjaston hoita-
jana hän toimi 1875-77, sanomalehti Satakunnan päätoimitta-
jana 1876-83 ja Lounas-lehden toimittajana 1889-91. Matti
Kauppinen oli muutenkin ahkera kirjoittaja, hänen artikkelei-
taan on julkaistu useiden sanomalehtien lisäksi eri aikakaus-
lehdissä ja -julkaisuissa.

Matti Kauppinen oli myös yhdistysaktiivi. Hän toimi eri lau-
lukuorojen johtajana ja Porin WPK:ssa 58 vuotta. Hän oli pe-
rustajajäsenenä mm. Porin Suomalaisessa Seurassa, Metsästys-
seurassa ja Työväenyhdistyksessä. Unohtaa ei voi hänen aktii-
vistä osallistumisestaan Satakunnan nuorisoseuraliikkeen toi-
mintaan. Porin kaupunginvaltuustoon Matti Kauppinen kuului
vuosina 1901-03.

Kuten edellä totesin, Matti Kauppisella oli opettajatyön rin-
nalla myös toinen elämänrooli. Hän toimi Satakunnan museon
kerääjänä sen perustamisesta 1888 alkaen sekä museonhoitaja-
na vuodesta 1896 lähtien. Työstään museonhoitajana hän luo-
pui vuonna 1930 ollessaan jo 87-vuotias ja kuoli v. 1936 Po-
rissa 93-vuotiaana.

Matti Karppisen aikana syntyi museon esinekokoelmien perusta:
vuosisadan vaihteessa esineiden lukumäärä oli 4400, vuonna
1910 noin 8500 ja vuonna 1930 esineistön kokonaismäärä oli
jo noin 14 400. Merkittävää on erityisesti Satakunnan museon
esihistoriallisen esineistön kasvu tänä aikana: 3097 kivi-
kauden esinettä, 7 pronssikauden ja 152 rautakauden esinettä.
Valitettavasti osan parhaista esinelöydöistä vei jo silloin

Muinaistieteellinen Toimikunta Kansallismuseon kokoelmiin. Mainittakoon vielä, että Satakunnan museon ensimmäinen numero (1) on Siikaisista peräisin oleva merovingiaikainen keihäänkärki.

Museonhoitajana Matti Kauppinen teki opintomatkoja museoihin ja muinaisjäännösalueille Skandinaviaan, Englantiin, Ranskaan, Sveitsiin ja Saksaan. Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan alueille hän teki laajoja keräysmatkoja sekä harjoitti arkeologisia tutkimuksia Eurassa, Nakkilassa, Porin maalaiskunnassa ja Kiukaaisissa. Kiukaisten kulttuuri on nimetty Kauppisen löytämän Kiukaisten Uotinmäen asuinpaikkojen ryhmän mukaan. Satakunnan museon keräysstipendiaattien ohella hän sai ansiokkaaksi yhteistyökumppanikseen ammattimaisen muinaiskeräilijän Aleksander Winterin, joka oli "joutomies Ahlaisista". Winter oli syntynyt Merikarvialla 1861 ja kuoli Noormarkussa 1948. Keräilijänä Winter oli erityisen kiinnostunut kivikautisista muinaisesineistä, joita hän toimitti museoon kaikkiaan 1160 ja joitakin esineitä myöhemmiltä vuosisadoilta. Kymmenen vuotta Satakuntaa ristiin rastiin kierrellessään Wintertoimitti Satakunnan museoon kaikkiaan n. 4000 erilaista ja eriaikaista esinettä.

Vuonna 1958 Satakunnan museon johtajaksi tuli ensimmäinen koulutuksen saanut arkeologi: Unto Salo. Hän hoiti virkaa vuosina 1958-1972. Salon johdolla Satakunnan museosta tuli 1960-luvulla tieteellistä työtä tekevä tutkimuslaitos, jonka tutkimus kohdistui erityisesti esihistoriallisen Satakunnan metallikautisen asutuksen selvittelyyn. Salon kaivausten tuloksena museon esihistoriallisten esinenumeroiden lukumäärä kasvoi suuresti. Vuonna 1972 Salo muutti professoriksi Turkuun ja hänen tilalleen Satakunnan museon johtoon astui kansatieteilijä - mutta se onkin jo toinen juttu.

Esa Suominen

ARKEOLOGISIA KENTTÄTÖITÄ KAINUUN MUSEOSSA -
MUINAISTUTKIJA KAIVOSSA

Kainuun museossa on varsinaista arkeologista toimintaa ollut toukokuusta 1986 alkaen, jolloin tämän kirjoittaja tuli museoon maakunnalliseksi arkeologiksi. Kokemukseni tästä työstä ovat toistaiseksi erittäin myönteisiä. Työ on ollut itsestä, vaihtelevaa ja mielenkiintoista. Sitä on myös ollut riittävästi. Kenttätötkin tuntuvat aikaisempaa mielekkäämmiltä. Tutkimuskohteiden valintaan pääsee itse vaikuttamaan ja ne liittyvät kokonaisuuteen, jonka parissa muutenkin työskentelee. Kenttätöet eivät myöskään aiheuta sellaista rasitusta lapsiperheen elämälle kuin kiertäminen ympäri koko maata kaiket kesät.

Kesä 1987 oli ensimmäinen, jolloin täällä oli mahdollisuus tarkastusmatkoja laajempiin kenttätöihin. Koska toiminta oli uutta, tarkoituksena oli silloin saada käyntiin mahdollisimman monenlaista toimintaa ja yleensäkin pitää paljon melua itsestään. Sen seurauksena talvesta tuli vähän liiankin kiireinen.

Tänä kesänä oli ajatuksena pitää jonkinlainen välivuosi jatkamalla vain viime vuonna kesken jääneitä töitä. Talvella sitten olisi ehkä aikaa valmistautua kunnolla seuraavan kesän tutkimuksiin. Kiirettä tuntuu silti riittävän. Kirjoituspöydän ääressä en ole ehtinyt montaakaan päivää viettää.

Ensimmäiseksi keväällä jatkoin kahden viikon ajan Kuhmon inventointia. Kuhmon kaupunki osallistui inventoinnin kustannuksiin maksamalla matkani sekä järjestämällä käyttööni asunon ja moottoriveneen. Lisäksi kaupunki palkkasi seurakseni alkuasukaskantajan, paikallisen lukiolaistytön.

Inventointi oli keväällä 1987 aloitettu Ontojärven alueelta ja tämän suurehkon järven rantojen tutkimista jatkettiin tä-

nä vuonna heti jäiden lähdettyä 23.5. Ontojärvi sijaitsee edullisella paikalla Sotkamon reitin varrella, sen sijaintia voi verrata Suomussalmen Kiantajärveen Hyrynsalmen reitin varrella. Ennen inventoinnin aloittamista järven rannoilta tunnettiin vain pari asuinpaikkaa, joista yhtä, Pajasaarta on museovirasto tutkinut vuodesta 1986 alkaen.

Ontojärvi on säännöstelty. Siksi sen veden syömiltä rannoilta on helppo löytää asuinpaikkoja. Valitettavasti vain ne ovat silloin joko kokonaan tai ainakin osaksi tuhoutuneita. Kahden kesän inventoinneissa asuinpaikkoja onkin Ontojärveltä löytynyt noin 70, esimerkiksi käytännöllisesti katsoen jokaisesta tarkastetusta saaresta. Löytöaineisto on valtaosaltaan kvartssia. Sitä voi järven rannoilta kerätä milteipä mielin määrin. Lisäksi rannat ovat täynnä palanutta kiveä ja nuotionpohjia. Kiviesineitä on jonkin verran, keramiikkaa on löytynyt vain parista kohdasta.

Ontojärven inventointi jäi edelleen kesken. Olen kuitenkin pitänyt parhaana käydä läpi perusteellisesti sen rannat, vaikka koko Kuhmon inventointiin meneekin tätä vauhtia pari vuosisataa. Joka tapauksessa inventointi on jo nyt moninkertaisesti tanut Kuhmosta tunnettujen asuinpaikkojen määrän.

Kuhmon inventoinnin jälkeen 6.6. jatkettiin tutkimuksia Suomussalmen Kuivajärven Nuolivaarassa. Tutkimukset liittyvät Kainuun vienankarjalaiskylien rakennuskannan inventointiin ja muuhun kylien tutkimukseen, jota Kainuun Museo on tehnyt jo kymmenen vuoden ajan. Nuolivaarassa on talonpohjia ja muita asumisen jäännöksiä, jotka perimätiedon mukaan ovat kuuluneet 1700-1800-lukujen vaihteessa alueen ensimmäiselle asukkaalle. On perimätiedon kanssa niin tai näin, viittaa paikan syrjäinen sijainti joka tapauksessa Venäjältä Suomen puolelle tulleeeseen sotilaskarkuriin. Näistä piekloistahan alueen vienankarjalainen asutus on saanut alkunsa, joten paikka on kylien kehityksen kannalta varsin merkittävä.

Nuolivaaran kaivaus tehtiin museon oman henkilökunnan voimin. Kirjoittajan lisäksi siihen osallistui neljä henkeä museolta. Kaivaus kesti viikon ja sen tulokset jäivät vähäisiksi, sillä onnettomuus seurasi toistaan: autot särkyivät, taudit riehuiivat jne. Kuivajärvelle tuli kuitenkin varsinaisen kaivauksen jo päätyttyä dendrokronologi Pentti Zetterberg Joensuusta ja häntä varten tyhjennettiin vedestä paikalla ollut hirsikehikkoinen kaivo. Se osoittautui melko antoisaksi.

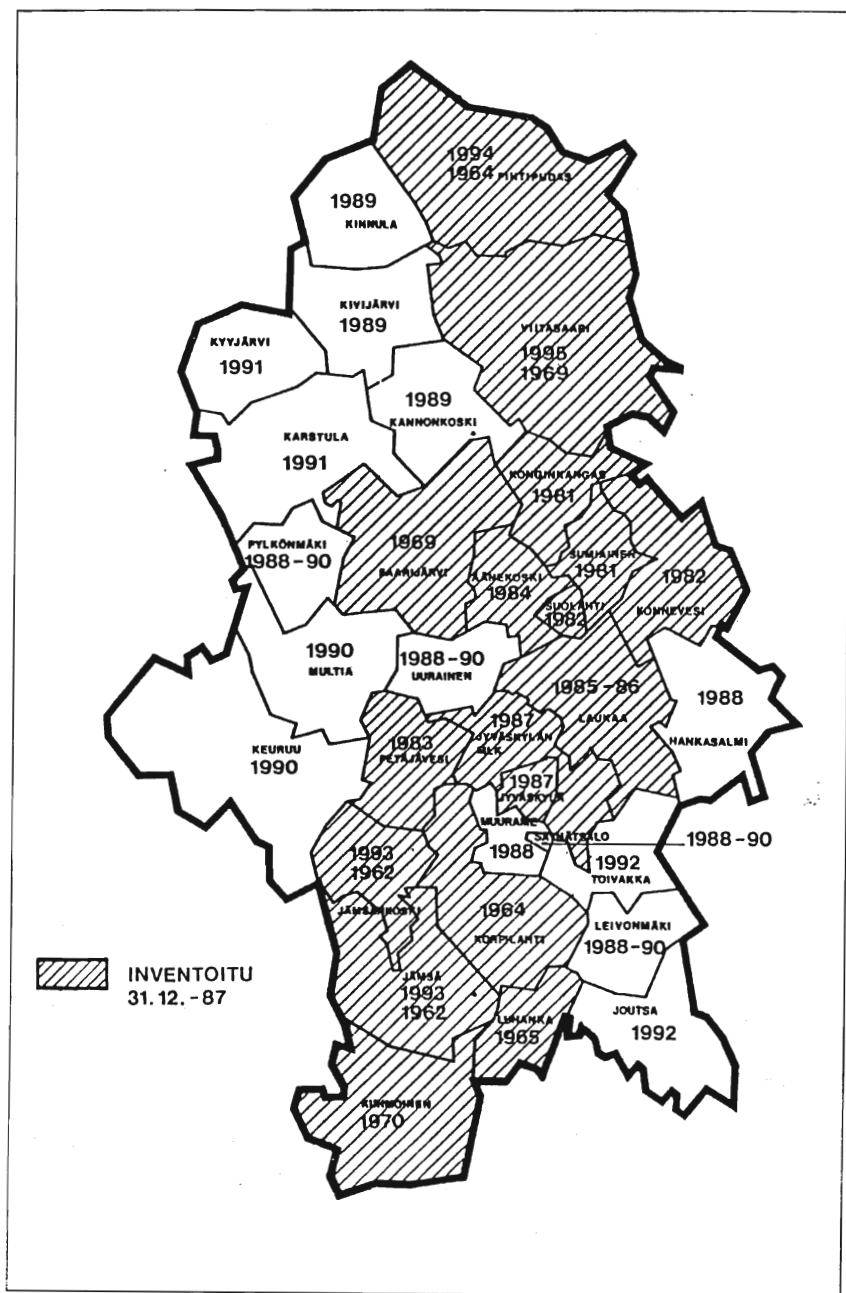
Kaivo oli vain noin 1,5m syvä ja sen pohjimmaisat hirret olivat hyväkuntoiset kuin juuri kaadetusta puusta. Niistä sai erittäin hyvät näytteet. Niinpä kaivo ja sen mukana ilmeisesti koko asuinpaikka saadaan ajoitettua vuoden tarkkuudella. Lisäksi kaivon pohjahiekasta löytyi puu- ja tuohiesineiden katkelmia. Kaivon pohjaa pelkällä kaivaessa saattoi ihmetellä, ovatko kyseessä kenties kirjoittajan ensi askeleet meriarkeologian alalla. Tutkimuksia Nuolivaarassa jatketaan ensi vuonna.

Kolmas suurempi kenttätyö Kainuun Museolla on kahden viikon kaivaus Puolangalla, kotalahden kivikautisella asuinpaikalla heinä-elokuun vaihteessa. Sekin on jatkoa viime kesästä. Silloin paikalta löytyi muun muassa asbestikeramiikkaa, piitä ja kivikirves. Kaivauksen kustantaa Puolangan kunta.

Näiden suurempien kokonaisuuksien ohessa näyttää aihetta erilaisiin tarkastusmatkoihin olevan jatkuvasti. Elokuussa pidän Kuhmassa kesäyliopistokurssin arkeologiasta, mikäli osanottajia löytyy riittävästi. Kesäkuussa osallistun tervahaudan ladontaan Hyrynsalmella ja syksyllä siellä on suunnitelmassa raudanpolttoyrittäjä, jossa myös aion olla mukana. Hyrynsalmella on haaveiltu myös viinanpoltosta. Siihenkin olisin erittäin innokas osallistumaan.

* * *

KESKI-SUOMEN MUINAISJÄÄNNÖSTEN INVENTOINTIAIKATAULU

Janne Vilkuna

KESKI-SUOMEN MUSEON ARKEOLOGISET KENTTÄTYÖT 1988

Keski-Suomen läänin alueella suoritettiin museoviraston ja seutukaavaliiton toimesta kunnittaisia inventointeja 1960-luvulla. Sen jälkeen toiminta katkesi. Työ aloitettiin jälleen 1980-luvun alussa Keski-Suomen museon toimesta kun muutokin ryhdyttiin alueen esihistorian selvitystyöhön, jossa on runsaasti ajallisia ja paikallisia aukkoja. Inventointien jälkeiset tutkimukset on pyritty kohdistamaan sisämaan arvoituksellisimpaan aikaan eli pronssikauteen ja rautakauden alkuun. Museon aineelliset tulokset ovat olleet vähäiset, mutta sen ei ole annettu häiritä.

Koska muinaismuistojen inventoinnit ovat kaiken perusta, niitä on pyritty tekemään vuosittain: nyt ovat vuorossa Hanka-salmi ja Muurame. Tällä hetkellä yli puolet alueen kunnista on inventoitu kertaalleen; kyseessä ovat lähes koko Muinais-Päijänteen aikaiset ranta-alueet. Rahoitusedellytysten parantamiseksi laadittiin tänä vuonna alustava inventointiohjelma yhteistyössä seutukaavaliiton kanssa (ks.kuva).

Viime vuosi oli varsin vilkas esihistorian kannalta, mutta niin näkyy olevan tämäkin vuosi. Museoviraston mahdollisuudet tutkia aluetta ovat kohentuneet ja niinpä tänä vuonna kaivetaan edelleen Laukaan inventoinnissa löytynyttä Hartikan kivikautista asuinpaikkaa (punamultahautoja!) ja selvitetään kirkonkylän Tyvelänniemen kaavoitetun ja rakennettavan alueen mahdollisia muinaisjäännöksiä. Mirja Miettinen on luvannut pääasiassa Hartikan ensimmäisen kesän löydöistä artikkelin vuoden vaihteessa ilmestyvään museon aikakauskirjaan Keski-Suomi 19. Museoviraston ja Keski-Suomen museon pitkäaikaisessa yhteistyökohteessa Kuhmoisten Linnavuorella suoritetaan vielä joitain kenttätöitä.

Keski-Suomen museon ja Saarijärven museon kaivausryhmä jat-

kaa tänä vuonna kaivausta Saarijärven Summassaaren Kivikauden kylän vierellä olevalla rautakauden alun asuinpaikalla. Ryhmä suoritti heti kesän alussa pelastuskaivauksen Summassaareissa rakennettavan huvilan tontilla (esikeraamisen asuinpaikan liepeitä). Lisäksi kaivetaan tieteellisestä mielenkiinnosta Summassaaren Kantoniemessä oleva lapinraunio (tätä kirjoitettaessa kaivaus on kesken) ja yritetään löytää Summassaaresta ojituksessa aikoinaan hetkeksi paljastunutta ruuhta, jonka löytöpaikalla ei ole ollut syytä pitää ruuhta historiallisella ajalla.

Kesän kenttätöihin kuuluvat lisäksi yleisöltä aiemmin sekä nyt kesällä tietoon saadut ilmoitukset mahdollisista muinaismuistoista. 1980-luvulla harrastettu avoin tiedottaminen uusista löydöistä on osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi. Lähes jokainen uutinen "poikii" uusia ilmoituksia.

Arkeologinen toiminta ei rajoitu vain esihistoriaan. Laukaan ensimmäisen kirkon eli Hartikan kirkon jäännöksistä otettiin keväällä Keski-Suomen museon tilauksesta ja Joensuun yliopiston toimesta dendrokronologinen näytesarja (kyseessä on 1500-luvun kirkko, jonka jäännöksiä Jouko Voionmaa aikoinaan kaivoi), Leivonmäen Rutalahdesta (Päijännettä) löytyi ruoppausten yhteydessä ilmeisesti 1800-luvun nk. Päijännekaljaasin rungon jäännöksiä (Olli Lampisen artikkeli Keski-Suomi 19:ssä) ja Joutsasta on saatu talteen eri vuosina peltotöissä mielenkiintoista 1700/1800-luvun asutuksen esineistöä.

Pettymyksiäkin on. Kinnulasta useita metrejä yli nykyisen Kivijärven pinnasta syvältä pellostä löytynyt kimppu ihmisen veistämiä varpoja, joita epäiltiin esihistorialliseksi sumpeloksi, osoittautui Geologian tutkimuskeskuksen radiohiiliajoituksessa resentiksi. Ajoitus ei vielä tee löytöä arvottomaksi ja niin jää vielä selvitettäväksi mikä siellä pellolla on.

Leena Lehtinen

SAVONLINNAN MAAKUNTAMUSEON ARKEOLOGISTA TOIMINTAA 1988.

26.-30.6. 1988 kaivettiin Savonlinnan Hevonniemen Simpeleensalossa, Kirveslammelle viettävässä rinteessä sijainnut kivilatomus. Kaivaus oli museoviraston Savonlinnan maakuntamuseolle delegeoima ns. palastuskaivaus. Latomus oli pakko tutkia ennen kuin se olisi romahtanut viereiseen ojaan.

Latomus oli huolellisesti tehty soikion muotoiseksi ja sen laki oli ladottu tasaiseksi. Pituutta sillä oli runsaat neljä ja leveyttä kaksi ja puoli metriä. Huolellinen tekotapa ja sijainti veden läheisyydessä herättivätkin epäilykset, että kyseessä ei olekaan peltoraunio vaan mahdollisesti pronssi- tai rautakautinen hauta. Kaivauksissa selvisi, että latomus oli koottu ison "silmäkallion" ympärille. Reunat oli huolellisesti tehty isoista kivistä ja keskusta täytetty pienillä kivillä. Lisäksi löydettiin merkkejä siitä, että "silmäkallion" ja reunakehän välissä olisi ollut sisempi kehä. Mitään löytöjä ei saatu. Koko aluetta peitti vahvasti hiilensekainen turvekerros, jonka päälle latomus oli kasattu. Tämä ja ympäröivä kuusikko viittasi siihen, että aluetta olisi kaskettu. Kaivauksen perusteella latomus voitaneen määrittellä kaskiraunioksi, joka meille tuntemattomasta syystä oli kasattu normaalia huolellisemmin.

Elokuussa inventoidaan Savonlinnan alueen muinaisjäännöksiä. Kenttätyön tekee Timo Sepänmaa. Inventointiin liittyy Kimmo Seppäsen tekemä kasvillisuuskartoitus. Sen piiriin tulevat ne tietyt ihmisen seuralaiskasvit, jotka usein viihtyvät rautakautisten muinaisjäännösten läheisyydessä. Näiden ns. indikaattorikasvien kartoitus on havaittu tehokkaaksi tavaksi löytää ennen tuntemattomia rautakautisia muinaisjäännöksiä.

Viime vuonna aloitettuja Anttolan ja Jäppilän muinaisjäännösten inventointia jatketaan. Kenttätyön tekee Leena Lehtinen.

Savonlinnan maakuntamuseon toimesta on myös haukivuorelaisia aktivoitu muinaisuuksensa selvittelyyn. Asiaa edistetään seuraavanlaisella ilmoittelulla: Löytyykö Haukivuorelta muinaisjäännöksiä? Haukivuoren kulttuurilautakunta on monistanut ja jakanut jokaiseen haukivuorelaiskotiin muinaisjäännöksiä koskevan kyselyn, jossa on myös tietoa Etelä-Savon esihistoriasta. Lue, etsi ja ilmoita. Sinä päätät mitä kotiseutusi menneisyydestä tiedetään!

Toukokuun lopussa aloitti työnsä museoviraston aluesuunnittelija Esa Laukkanen. Hänen toimenkuvaansa kuuluu Mikkelin läänin muinaisjäännösten kunnostus ja hoito yhteistyössä työvoimapiirien kanssa. Maastotyöhön palkataan uuden työllisyyslain mukaan valtion palvelukseen palkattavat henkilöt. Esan toimipaikka on Olavinlinna.

Mikkeliin perustettiin 25.5. Mikkeli-seuran yhteydessä toimiva harrastaja-arkeologien yhdistys. Sen toimintasuunnitelmaan kuuluu mm. retkiä, kursseja ja esitelmätilaisuuksia. Maastossa liikkuminen ja muinaisjäännösten etsintä ovat ainakin nyt alkuvaiheessa tärkeimpiä toimintamuotoja. Yhdistys on avoin kaikille arkeologiasta kiinnostuneille. Lisätietoja saa Margareta Koskela-Niemeltä, puh. 955-151133.

Olavinlinna. Olaus Magnuksen Pohjoismaisten kansojen historiasta. Tämä erämaan rajalina saa maanpaossa elävän historioitsijan silmissä tarunomaisen hohteen. Erityisen huomion saavat osakseen vuolaan ja syvän Kyrönvirran mustat kalat.

Heikki Matislainen

VILHELMÄ VALLOITTAJA JA KORINTTILAINEN VAASI

- mieleenpainumia ARCHAOMETRY 88 Symposiumista

26. Kansainvälinen arkeometriakongressi pidettiin Torontossa 16.-20.5.-88. Fysikaalisten tutkimusteemojen ohessa käytiin mielenkiintoinen keskustelu aiheesta "Archaeometry has the Answers - But What are the Questions?" Arkeologian asiantuntimusta panelissa edustivat Bruce Trigger ja Martin Bernal Kanadasta sekä Jean-Claude Gardin Ranskasta.

Päällimmäisinä kysymyksinä olivat tutkimusalojen yhteistyö-vaikkeudet viime vuosina. Keskusteltiin mm. seuraavista aiheista: Onko postmoderni arkeologia kadottanut humanistisen luonteensa hyväksyessään arkeometriset menetelmät? Ovatko positivistit suuntautuneet enemmän luonnontieteisiin, kun taas usarkeologit vastaavasti käyttäytymistieteisiin, sosiologiaan ja psykologiaan? Mihin tarvitaan suuria tietopankkeja; hyödyttävätkö ne tutkijoita vai insinöörejä? Kuka maksaa muinaistutkimuksessa arkeometriian kasvavat kustannukset, ja ovatko rahat pois "oikealta" arkeologialta? Lopuksi: mikä on fysikaalisten tutkimusten ja ajoitustulosten todellinen uskottavuus, ja missä määrin koko homma on pelkästään älykkäiden sanojen käyttöä? Yksimielisiä vastauksia saatiin vähän. Vahvat näkemykset liikkuvat äärilaidasta toiseen.

Mitään uutta ja mullistavaa menetelmää ei arkeometriasymposiumissa tullut esille, pikemmin "sadasti sanottua ja tuhannesti toistettua". Ajoitusfysiikat (14C ja TL) ovat eristäytyneet omiin käyriinsä ja kongresseihinsa ja geomagneettinen prospektointi on jäänyt harvojen uskollisten väsiin. Osallistujajoukko oli valtaosalta Uuden Mantereen välitöntä väkeä ja esitelmät sen mukaisia, vakavampi Vanhan Mantereen porukka pysyi pidättyväisempänä. Tekniikka kehittyy, mittaukset tarkentuvat, mikroskoopilla näkee paremmin ja ATK -tulostus on helpompaa.

Kiihdytinajoitukset ovat kehittyneet ja lisääntyneet valtavasti. Viimeisen vuoden aikana ajoitettiin lähes 500 uutta AMS -ajoitusta. Kaupalliset laboratoriot ottavat vasteen näytteitä, eikä hintakaan vaikuta päätähuimaavalta. Seuraavassa esimerkki hinnastosta:

- Näytteet, joissa on hiiltä \geq 500 μ g	
(helpot esityöt= hiili, molluskit)	\$ 400
(vaikeat esityöt= kollageeni)	\$ 500
- Näytteet, joissa on 100-400 μ g hiiltä	\$ 600, 750
- Näytteet, joissa on \leq 100 μ g hiiltä	\$ 800, 1000

Nämä ovat RIDDL laboratorion (Vancouver) hintoja. Toinen mahdollisuus on IsoTrace (Toronto), jossa hinnat ovat suunnilleen sanat. Meitä lähempänä on tietysti Upsala. Pienin RIDDL:n mittaama näyte on 17 μ g, joka vastaa mikrofossiilia. Mahdollista on myös ajoittaa yksittäisiä siitepölyjä, kuten

isokokoisia Cerealia pölyjä. Pinuksen pölyllä on jo onnistuttu saamaan AMS -ikä. Normaalin 14C ja AMS tarkkuutta voi verrata haulikkoon ja kivääriin; sorsa kuolee kummallakin, mutta hajonta toisessa on suurempi.

Mitenkä Vilhem Valloittaja liittyi symposiumiin? Kuningas halusi aikoinaan saattaa verotulonsa kerralla kuntoon ja laaditutti v. 1086 tunnetun "Domesday" -luettelon. Se oli tavallaan verokirja maantieteellisine tietoineen. 900 -vuotispäivänä BBC julkaisi V.V:n muistolle uuden Domesday -ohjelman uusittuine maantieteellisine tietoineen.

BBC:llä oli koko maan kattava BBC Model B mikrotietokoneeseen perustuva käyttäjäverkosto. Kone oli tarkoitettu ensisijassa opetukseen, koulualaisille ja muille kiinnostuneille. Yhtiö lähetti ohjelmansiirtona TV -vastaanottimen kautta erilaisia ohjelmia (transmix software), ja tavallaan sitä kautta kehitettiin Domesday. Laservisio (CAD) oli kehittynyt niin pitkälle, että tekniset valmiudet olivat olemassa.

Projekti käynnistyi siten, että aluksi pantiin kaikki topografi-, maaperä-, kallioperä- viljelyskartat, ym. laservisioille. Maa jaettiin 1 km² ruutuihin, joista jokaisella oli oma vastuullinen täyttäjänsä, esim. koulu, luokka, ATK-kerho, jne. Nämä saivat tehtäväkseen täydentää ruudut kaikella mahdollisella maantieteellisellä hajatie-dolla; sairaalat, kirkot, koulut, kasvit ym. tietysti mukana Britannian runsaat kulttuurimuistomerkit. Muiden yhteyteen voitiin liittää kiinnostavia erikoistekstejä, jäljentää tekstisivuja. Kohteista voitiin ottaa valokuvia, kuvata yksityiskohtaisesti löytöjä, miksei kaivauskarttojakin. Koko Britannia mahtuu kahdelle kaksipuoliselle Philipsin CAD -levylle; toisessa Etelä- ja Pohjois-Britannia, toiselle levylle on kerätty maan kulttuuria, rakennustaidetta ja museoita. Selvillä avainsanoilla voi kerätä yksityiskohtia, mukaan pääsee taiteessa ja arkkitehtuurissa galleriahuoneesta toiseen, kadulta kadulle, museossa ajasta toiseen visiokuvoin kotona monitorin ääressä. On mahdollisuus kahteen "sound trackiin", esim. englanniksi ja ranskaksi.

Koko homman oppiikäyttämään n. 10 min. demonstroinnilla, ja miten vaivatonta! Tietysti välähti mieleen mahdollisuudet soveltaa menetelmää Suomeen. Seutukaavaliitto tietoineen, museovirasto, maakuntamuseot, taidemuseot, harrastajat ja kotiseutuihmiset saisivat dokumentoida kaiken omistamansa ja haluamansa tiedon. Mikään instituutio ei pystyisi tiedoillaan kohoamaan niskan päälle, kateuteen ei olisi edellytyksiä. Tieto olisi erinomaisen käyttökelpoista, ja se olisi koko kansan käytettävissä. Hallinta siirtyisi byrokralialta ja virkamiehiltä tavallisille suomalaisille, nippelitietoa ei tarvitsisi jonottaa. Kun meistä kerätään kaiken aikaa demokratian nimissä kaikkea mahdollista tietoa jotakin abstraktia tahoa varten henkilötunnuksineen, emmekö voisi vastalahjaksi saada ympäristöoppiohjelman onasta maastamme, kulttuurista ja elämästä Domesdayn mallin tavoin, vaikka Topeliuksen "Maamme" -kirjan muistoksi!

"Hardis" vaatii laserlevyvision (n. 2000 £), tietokoneen, hiiren ja värimonitorin. IBM, ym. kloonitkin jo kelpaavat, eli investointi on yhteensä n. 25.000-30.000 mk. A-kansalai-

set tietysti ostaisivat omat laitteet, B-kansalaiset katselisivat kirjastoissa. Peruskoululaisille olisi omat AV -studiot, jossa oppisivat käyttämään koneita ja ympäristöoppia siinä sivussa. Britit ovat kulemma hyvin tyytyväisiä, rakennus- ja muinaisjäännössuojelu ei tarvitse omaa erikoisohjelmaansa. Systeemin heikkoutena on ehkä epätarkka tulostusgraafikka, mutta sekin paranee tulevaisuudessa.

(Lisätietoja Domesday- systeemistä on mahdollista saada Research Machines Ltd., Mill Street, Oxford, tai ACORN Computer Ltd., Cambridge, U.K.)

Esimerkkinä kohtalon sormen ja arkeologisen älyn yhteistyöstä kerrottakoon Kreikassa tapahtunut tosiasia.

V. 1978 Patraksen ja Italian väliltä takavarikoi Kreikan tulli kerran kolme rekkavaununullista laitonta tavaraa, mukana myös muinaisesineitä. Eräs kiinniotetuista antoi sen yhteydessä ilmi tarinan päähenkilön, merikapteenin, kertoen poliisille tämän hallussa olevista muinaisesineistä. Kreikan laki on pääsisällöltään samanlainen kuin Suomen, normaalikuolevaisella ei saa olla hallussaan muinaisesineitä, (ehkä kuin jollakin konjakkitehtailija Metaxalla n. 50 kpl minoalaisen saviveistoksen kokoelma).

Ratsiassa löydettiin koko joukko esineitä kapteenin kotoa, joista päähuomion vei taidokkaasti maalattu korinttilaistyylinen vaasi, n. 400 BC. Kapteeni kertoi ostanensa vaasin Italiasta jäljitelmänä. Todistuksen hän kuulemma oli joutunut luovuttamaan Italian tullille, ja sitä tietä paperi oli tietysti kadonnut jäljettömiin. Mies putkahti ja tavarat takavarikoon.

Kansallismuseon arkeologien lausunto saatiin puoli vuotta myöhemmin, - tämän ajan kapteeni virui pidätysvankeudessa. Arkeologit todistivat esineet kirjallisesti alkuperäisiksi. Jonkun aikaa mies oli vapaana 2 milj. drakman takuita vastaan odottaessaan oikeudenkäyntiä. Arkeologien lausuntoon perustuen tuomioistuin määkäisi syyttömyytään vakuuttavalle kapteenille 11 vuoden, (lue yksitoista), vapausrangaistuksen! Noin vuoden istuttuaan onnistui kapteenin paeta vankilasta.

Kapteeni pilleskeli Kreikassa (?) seuraavat kuusi vuotta. Mitä ilmeisimmin v. 1986 Ateenassa pidetyn arkeometriasymposiumin valistamana kapteenin vaimo keksi kääntyä MRC Demokritoksen arkeometrialaboratorion fyysikkojen puoleen. Arkeometriireissä hyvin tunnettu Yannis Maniatis tutki korinttilaisen vaasin. Näyte analysoitiin tarkasti lakimiesten ja poliisin valvonnassa.

Termoluminesenssisignaali osoitti heti, että näyte oli moderni. Arkeologit nostivat huodon, ja väittivät tuttuun tapaan menetelmää epäluotettavaksi, (vrt. Glozel). TL on saattanut nollautua muka esimerkiksi siten, että vaasia on kapteenin kotona pidetty lämpöpatterin päällä, jne. Esineen vannottiin olevan aito.

Tutkinuksiin liitettiin nyt auktoriteettina mukaan Oxfordin yliopiston tutkimuslaboratorio Martin Aitkenin johdolla. TL-tulos oli yhtä reserenti myös Oxfordissa, jossa tutkittiin

lisäksi vaasin arkeomagneettisuus, ja verrattiin sitä Korintista kaivettuihin vastaaviin sirpaleisiin. Jälleen resentti. Saven polttolämpötilaa ja alkuperää määritettiin Hössbauer -spektroskopian avulla.

Arkeologien puolustukseksi on sanottava, että esine oli todella taitavasti tehty väärennös. Saven laatu oli hyvin samanlainen kuin Korintissa, myös polttolämpötila oli ollut suunnilleen sama, mutta magneettikenttä osoitti, että esine on poltettu modernissa tasalämpimässä keramiikkauunissa. Myös muut kapteenin esineet osoittautuivat väärennöksiksi, tai ajoitukseltaan tämänpäiväisiksi, miten asia halutaan tulkita. Maniatiksen lausunnon pohjalta kapteeni vapautettiin kaikista syytteistä. Arkeologitkin kuulemma hyväksyivät tuomion.

Mitä opimme?

A. Mäe kajoja muinaisesineisiin Kreikassa, äläkä osta jäljitelmiä kuin laillistetuilta matkamuistomyyjiltä ja pyydä Paragon -kuitti, jota ei kannata antaa tullimiehille.

B. Jos satut jo omistamaan oman keraamisen muinaisesineen, kuten minoalaisen tai kampakeraamisen savikuvion, korinttilaisen tai nuorakeraamisen vaasin, lämmitä se heti yli 400 C vältyäksesi vankeudelta. (Pullauunissa pääset vasta n. 300 C.)

Lähteet;

Bieck, L. (1988). The BBC Domesday 86 Interactive Laservision Discs as a Basis and Model for 3-D Archaeological Recording. Abstracts, Archaeometry 88, Toronto, s. 8.

Maniatis, Y., Michael, C., Hailakis, D., Papamarinopoulos, S., Stoneham, D., Bussell, G.D. & Aitken, M. (1988). Thermoluminescence and archaeomagnetic inauthentication of a corinthian wine vessel: Legal evidence., Abstracts, Archaeometry 88 Symposium Toronto, s. 69. (Laajennettu Maniatiksen kertomana.)

Spring, E., Hyvönen-Dabek, M., Kuisma, P., Räisänen, J. & Matiskäinen, H., (1988). Elemental composition of the Finnish "Waldglas" determined by PIXE method., Abstracts, Archaeometry 88 Symposium, Toronto. s.110.

* * *